

# የንብ ማነብ ዘርፍ የኅብረት ሥራ ማኅበራት

በኅብረት ሥራ ማኅበራት አዋጅ ቁጥር 985/2009 (985/2016 እ.ኤ.አ.) መሠረት

ቀዋኪብት · የዘርፍ መመሪያ

## 1. አጭር መግለጫ

የንብ ማነብ ማኅበራት ዘመናዊ የንብ ቀፎዎችንና ማር ማጣሪያ መሳሪያዎችን ለአባላት በማቅረብ ጥራቱን የጠበቀ የማርና የስምም ምርት ለገበያ ያቀርባሉ። ይህ ሰነድ የንብ ማነብ ኅብረት ሥራ ማኅበራት በኅብረት ሥራ ማኅበራት አዋጅ ቁጥር 985/2009 መሠረት እንዴት እንደሚቋቋሙ፣ እንደሚተዳደሩና ምን ዓይነት መብቶችና ግዴታዎች እንዳሏቸው በአጭሩ ያብራራል።

| መረጃ                  | ዝርዝር                                                                    |
|----------------------|-------------------------------------------------------------------------|
| ዘርፍ                  | ንብ ማነብ                                                                  |
| ዋና ተግባር              | የማርና የስምም ምርት ማሳደግ፣ ማቀነባበርና ግብይት                                        |
| በዚህ ዘርፍ የተመዘገቡ ማኅበራት | 4                                                                       |
| የሕግ መሠረት             | የኅብረት ሥራ ማኅበራት አዋጅ ቁጥር 985/2009 (ታህሳስ 14 ቀን 2009 ዓ.ም፣ 23 December 2016) |

ማሳሰቢያ፡ አዋጁ የሚሠራው በመላው ሀገሪቱ በሚደራጁ የኅብረት ሥራ ማኅበራት ላይ ነው (አንቀጽ 3)።

## 2. የኅብረት ሥራ ማኅበር ምንነት

“የኅብረት ሥራ ማኅበር” ማለት ሰዎች ኢኮኖሚያዊ፣ ማኅበራዊ፣ ባህላዊና ሌሎች የጋራ ፍላጎቶቻቸውን ለማሟላት፣ በተናጠል ሊፈቱ የማይችሏቸውን ችግሮች በጋራ ለመቅረፍ በፈቃደኝነት የሚያቋቁሙት፣ በጋራ ባለቤትነት የሚያስተዳድሩት፣ በኅብረት ሥራ ማኅበራት መርሆች መሠረት የሚመሩትና ዴሞክራሲያዊ በሆነ መንገድ የሚቆጣጠሩት ራሱን የቻለ ሕጋዊ ሰውነት ያለው ማኅበር ነው (አንቀጽ 2/1)።

ንብ እናቢዎችም በዚህ መሠረት በአንድ አካባቢ አብረው በመሥራት ዘመናዊ የንብ ቀፎና የማር ማጣሪያ መሳሪያዎችን በጋራ ያቀርባሉ፤ ምርታቸውን በጋራ ያሰባስባሉ፤ የተሻለ የገበያ ዋጋና የገበያ መስመር ያገኛሉ።

## 3. የንብ ማነብ ማኅበራት ዓላማዎች (አንቀጽ 4)

- አባላት በተናጠል ሊፈቱ የማይችሏቸውን የኢኮኖሚና ማኅበራዊ ችግሮች በጋራ መፍታት።
- የአባላትን እውቀት፣ ሀብትና ጉልበት በማቀናጀት የተሻለ ውጤት ማግኘት።
- በአባላት መካከል በራስ መተማመንን ማሳልበት።
- የምርትና የአገልግሎት ወጪን በመቀነስ ግብዓትና አገልግሎት በዝቅተኛ ዋጋ ማቅረብ፣ ለአባላት ምርትም የተሻለ የገበያ ዋጋ ማግኘት።
- ቴክኒካዊ እውቀት በተግባር ላይ የሚውልበትን ሁኔታ ማስፋፋትና ሥራ ፈጣሪነትን ማበረታታት።
- በአባላት መካከል የቁጠባ ባህልን ማዳበር፣ ብድር መስጠትና ኢንቨስትመንትን ማበረታታት።
- ለአባላት የብድር የሕይወት መድን ሽፋን መስጠት።
- በትምህርትና ሥልጠና የአባላትን ማኅበራዊና ኢኮኖሚያዊ አቅም ማሳደግ።

#### 4. የማኅበራት መሠረታዊ መርሆዎች (አንቀጽ 5)

- በፌዴሬሽን ላይ የተመሠረተ፣ ያለ የታ፣ ማኅበራዊ አቋም፣ ዘር፣ የፖለቲካ አመለካከት፣ አካል ጉዳተኝነት ወይም ሃይማኖት ልዩነት ለሁሉም ክፍት መሆን።
- ዴሞክራሲያዊ አስተዳደር፣ እያንዳንዱ አባል እኩል ድምፅ አለው — አንድ አባል አንድ ድምፅ።
- አባላት ከትርፍ ላይ ለመጠበቂያና ለሌሎች አገልግሎቶች ከተቀነሰ በኋላ በተሳተፉ አባላቸው መሠረት የትርፍ ድርሻ ያገኛሉ።
- ከሌሎች ድርጅቶች ወይም መንግሥት ጋር ሲስማሙና ከውጭ ገንዘብ ሲያሰባስቡ የአባላትን ዴሞክራሲያዊ ቁጥጥርና የማኅበሩን ነፃነት ማስጠበቅ።
- ለአባላት፣ ለተመራጮች፣ ለሥራ አስኪያጆችና ለሠራተኞች ትምህርትና ሥልጠና መስጠት።
- በአካባቢ፣ በሀገር፣ በአካባቢ አቀፍና በዓለም አቀፍ መዋቅሮች በጋራ በመሥራት የማኅበራትን እንቅስቃሴ ማጠናከር።
- በአባላት በተፈቀዱ ፖሊሲዎች አማካኝነት ለማኅበረሰቡ ዘላቂ ልማት መሥራት።

እሴቶች፡ ራስን በራስ መርዳት፣ የግል ኃላፊነትን መወጣት፣ የዴሞክራሲ ባህልን ማስፋፋት፣ እኩልነት፣ ፍትሃዊነት እና ወንድማማችነት (አንቀጽ 6)።

#### 5. ማኅበራት እንዴት ይቋቋማሉ

የኅብረት ሥራ ማኅበራት በአራት ደረጃዎች ይደራጃሉ፤ የንብ ማኅበር ዘርፍም በእነዚህ ደረጃዎች ይደራጃል (አንቀጽ 7፣ 14፣ 15)።

| ደረጃ                              | አመሠራረት                        | ዝቅተኛ አባላት                                                         | መነሻ ካፒታል (አንቀጽ 22)                 |
|----------------------------------|-------------------------------|-------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| መሠረታዊ ማኅበር (ለምሳሌ የንብ አናቢዎች ማኅበር) | በአንድ አካባቢ በሚኖሩ ወይም በሚሠሩ ግለሰቦች | ቢያንስ 50 አባላት (ባለሥልጣኑ እንደ ሥራው ባህሪ ዝቅ ሊያደርግ ይችላል፤ ከ10 በታች ግን አይሆንም) | ቢያንስ የአንድ ዓመት የሥራ ማስኬጃ ወጪን የሚሸፍን   |
| ዩኒየን                             | ተመሳሳይ ዓላማ ባላቸው መሠረታዊ ማኅበራት    | ቢያንስ 2 መሠረታዊ ማኅበራት (በፌዴራል ደረጃ ከሁለት ክልሎች)                          | ቢያንስ 25% ከአባል ማኅበራት የሚሰበሰብ         |
| ፌዴሬሽን                            | ተመሳሳይ ዓላማ ባላቸው ዩኒየኖች          | ቢያንስ 2 ዩኒየኖች (በፌዴራል ደረጃ ከሁለት ክልሎች)                                | ቢያንስ 30% ከአባል ዩኒየኖች የሚሰበሰብ         |
| ሊግ                               | መሠረታዊ ማኅበራት፣ ዩኒየኖችና ፌዴሬሽኖች    | በሀገር ደረጃ ከአንድ ሊግ አይበልጥም                                           | በሚኒስትሮች ምክር ቤት ደንብ ይወሰናል (አንቀጽ 17) |

- የማኅበሩ ስም መጨረሻ “ኃላፊነቱ የተወሰነ የኅብረት ሥራ ማኅበር” የሚል ሐረግ መያዝ አለበት (አንቀጽ 9)።
- ማኅበሩ የራሱ መተዳደሪያ ደንብ ሊኖረው ይገባል፤ ደንቡ ስምና አድራሻ፣ ዓላማና ተግባር፣ የሥራ አካባቢ፣ የአባልነት መስፈርቶች፣ የአባላት መብትና ግዴታ፣ የአስተዳደር አካላት ሥልጣን፣ የትርፍ አከፋፈል፣ ኦዲትና ሌሎችን ይይዛል (አንቀጽ 12)።
- ማኅበሩ በአግባብ ባለው ባለሥልጣን ይመዘገባል፤ ማመልከቻው ሁሉንም መስፈርት ካሟላ ባለሥልጣኑ በአምስት ተከታታይ የሥራ ቀናት ውስጥ የምዝገባ ምስክር ወረቀት ይሰጣል (አንቀጽ 10/3)።
- ማኅበሩ ከተመዘገበበት ቀን ጀምሮ የሕግ ሰውነት ያገኛል፤ ኃላፊነቱም ከጠቅላላ ንብረቱ በላይ አይሆንም (አንቀጽ 11)።
- ምዝገባ ከተደረገ በኋላ ተጨማሪ የንግድ ፈቃድ ሳያስፈልግ በመተዳደሪያ ደንቡ በተገለጹ ተግባራት መስማራት ይቻላል (አንቀጽ 10/7)።
- የምስክር ወረቀቱ በየሦስት ዓመቱ መታደስ አለበት (አንቀጽ 20)።
- ማኅበሩ ከተመዘገበ በስድስት ወር ውስጥ ሥራ ካልጀመረ የሦስት ወር ማስጠንቀቂያ ይሰጠዋል (አንቀጽ 19)።

## 6. የአባልነት መስፈርትና የአባላት መብት

በመሠረታዊ የንብ ማኅበር ማኅበር አባል ለመሆን (አንቀጽ 24)፦

- ዕድሜው 18 ዓመት የሞላው፤
- የማኅበሩን ዕጣ ለመግዛትና የምዝገባ ክፍያ ለመክፈል የሚችል፤
- የማኅበሩን ዓላማና መተዳደሪያ ደንብ የተቀበለና ግዴታዎችን ለመወጣት ፈቃደኛ የሆነ፤
- ሌሎች በደንብና መመሪያ የተወሰኑ ሁኔታዎችን የሚያሟላ መሆን አለበት።

የአባላት መብቶች (አንቀጽ 25/1)፦ በተሳተፉ አባላት መካከል ለአባልነትና ጥቅም ማግኘት፤ በስብሰባዎች ላይ መሳተፍና ድምፅ መስጠት፤ መምረጥና መመረጥ፤ ጥያቄ አቅርቦት መብታቸውን ማስከበር፤ ስለ ማኅበሩ እንቅስቃሴ መረጃ ማግኘት።

የአባላት ግዴታዎች (አንቀጽ 25/2)፦ መተዳደሪያ ደንቡን፤ መመሪያዎችንና ውሳኔዎችን ማክበር፤ የተሰጡ ሥራዎችን መሥራት፤ የማኅበሩን የጋራ ንብረት መጠበቅ፤ በውል ወይም በደንብ መሠረት ከማኅበሩ ጋር የግብይት ግንኙነት ማድረግ።

አባል በፈቃዱ ሊወጣ ይችላል፤ በተደጋጋሚ ግዴታዎችን ባለማክበር ወይም በማኅበሩ ላይ ጉዳት በማድረስ ከሆነ ደግሞ በጠቅላላ ጉባኤ ውሳኔ ሊሰናበት ይችላል (አንቀጽ 26)።

## 7. ዕጣ (ሼር) እና ካፒታል (አንቀጽ 27)

- ማኅበሩ የጠቅላላ ጉባኤ ውሳኔ ካገኘ በኋላ እኩል ዋጋ ያላቸውን ዕጣዎች ይሸጣል።
- ማኅበሩ ሲመሠረት ከተወሰነው የዕጣ መጠን ቢያንስ አንድ አምስተኛው ከአባላት ይሰበሰባል፤ ቀሪው በአራት ዓመት ውስጥ ይሸጣል።
- ዕጣ በጥሬ ገንዘብ ወይም በዓይነት ሊከፈል ይችላል።
- በመሠረታዊ ማኅበር አንድ አባል ከጠቅላላ የተሸጠ ዕጣ ከ10% በላይ ሊይዝ አይችልም፤ የዩኒየንና የፌዴሬሽን አባል ደግሞ ከ50% በላይ ሊይዝ አይችልም።
- ዕጣ ወይም ጥቅም ለሌላ ሰው ለማስተላለፍ ለሦስት ዓመት መቆየትና የሥራ አመራር ኮሚቴ ፈቃድ ማግኘት ያስፈልጋል (አንቀጽ 30)።

## 8. አስተዳደርና ድምፅ አሰጣጥ (አንቀጽ 31-37)

| አካል                 | ዋና ዋና ነጥቦች                                                                                                                                                                                                 |
|---------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ጠቅላላ ጉባኤ (የበላይ አካል) | በዓመት ቢያንስ ሁለት ጊዜ ይሰበሰባል፤ እስክንዲት ጉባኤ በ15 ቀን ማስታወቂያ ሊጠራ ይችላል። ምልአተ ጉባኤ፦ በመደበኛ ጉባኤ ከግማሽ በላይ፤ በእስክንዲት ጉባኤ ሁለት ሦስተኛ። አስተዳደር ኮሚቴውንና የቁጥጥር ኮሚቴውን ይመርጣል፤ ይሸራል፤ የዕጣ መጠን፤ የትርፍ ክፍፍል፤ የኦዲት ሪፖርትና ዓመታዊ ዕቅድና በጀት ይወስናል። |
| የሥራ አመራር ኮሚቴ        | የሥራ ዘመን ሦስት ዓመት፤ ከሁለት ተከታታይ የሥራ ዘመን በላይ አይመረጥም። ቢያንስ አንድ ሦስተኛው በየዓመቱ በመተካት ይመረጣል። ሲት አባላት ባሉበት ማኅበር ቢያንስ 30% የሥራ አመራር ቦታ በሴቶች ይያዛል።                                                                        |
| የቁጥጥር ኮሚቴ           | ቢያንስ ሦስት አባላት፤ የሥራ ዘመን ሦስት ዓመት፤ ለጠቅላላ ጉባኤ ተጠሪ ነው። የሥራ አመራር ኮሚቴ ኃላፊነቱን በትክክል መወጣቱን፤ ገንዘብና ንብረት በትክክል ሥራ ላይ መዋሉን ይቆጣጠራል።                                                                                     |
| ሥራ እስኪያጅና ወራተኞች     | ማኅበሩ ለሥራ አመራር ኮሚቴ ተጠሪ የሆነ ሥራ እስኪያጅ ሊቀጥር ይችላል፤ ሥራ እስኪያጅ የዕለት ተዕለት ተግባራትን ይመራል (አንቀጽ 39)።                                                                                                                    |

ድምፅ አሰጣጥ፦ ውሳኔዎች በአብላጫ ድምፅ (50+1) ያልፋሉ፤ ልዩ ውሳኔ (ለምሳሌ መተዳደሪያ ደንብ ማሻሻል፤ ውሕደትና መስፋፈል፤ መፍረስ) የአባላትን ሁለት ሦስተኛ ድምፅ ይጠይቃል። እያንዳንዱ አባል የዕጣ መጠኑ ምንም ይሁን ምን አንድ ድምፅ ብቻ አለው፤ አባላት ከ500 በላይ ሲሆኑ በወኪሎች መምረጥ ይቻላል (አንቀጽ 29)።

## 9. የማኅበሩ ተግባርና ኃላፊነቶች (አንቀጽ 21)

መሠረታዊ የንብ ማኅበር ማኅበር፦

- ለአካባቢው ማኅበረሰብ ስለ ኅብረት ሥራ ማኅበር ግንዛቤ መፍጠር፤ በአካባቢ ልማትና ጥበቃ መሳተፍ።
- ለአባላት ከምርት በፊትና በኋላ የምርት ጥራትን በተመለከተ ሥልጠና መስጠት።
- የመጋዘን አገልግሎት መስጠት፤ የአባላትን ችግር የሚፈቱ ፕሮጀክቶችን መንደፍ።
- የአባላትን ምርት በመሰብሰብ ዕቤት በመጨመር ለዩኒየን ወይም ለፌዴሬሽን ማስረከብ፤ ወይም የተሻለ የገበያ መዳረሻ በመፈለግ መሸጥ።

ዩኒየን፦

- ሥልጠናና የማማከር አገልግሎት፤ የገበያ መረጃና የገበያ ትስስር ማመቻቸት፤ የመጋዘን አገልግሎት።
- የምርት ማባደጊያዎችንና ፍጆታ ዕቃዎችን በጅምላ ማቅረብ፤ በአባላት ምርት ላይ ዕቤት መጨመር።

ፌዴሬሽን፦

- ለአባል ዩኒየኖች የኦዲት አገልግሎት ማመቻቸትና መስጠት፤ በመንግሥትና በባለድርሻ አካላት ፊት መወከልና ጥብቅና መቆም።
- ከዩኒየንና ከመሠረታዊ ማኅበር አቅም በላይ በሆኑ የሀገር አቀፍና የዓለም አቀፍ የጅምላ ግብይት ሥራዎች ላይ መሳተፍ፤ ዕቤት የሚጨምሩ ኢንዱስትሪዎችን ማቋቋም።
- የሀገር አቀፍና የዓለም አቀፍ የኅብረት ሥራ ማኅበራት ግንኙነት መፍጠርና ማጠናከር፤ ጥናትና ምርምር ማካሄድ።

ለሁሉም ማኅበራት የሚመለከቱ ግዴታዎች፦

- ከአባላት የሰበሰበውን ምርት በዚያው የምርት ዘመን በወቅቱ የገበያ ዋጋ የመሸጥ ኃላፊነት አለበት (አንቀጽ 21/6)።
- ሥራዎችን በሚያከናውንበት ጊዜ አካባቢንና የሰውን ደኅንነት የመጠበቅ፤ የማልማትና የመንከባከብ ኃላፊነት አለበት (አንቀጽ 21/7)።
- የሰብል ወይም የሌላ ምርት መድን (ማይክሮ ኢንሹራንስ) አገልግሎትን ለአባላት ማቅረብ ይችላል (አንቀጽ 21/8)።
- ለአባላት የሚያቀርበውን አገልግሎት በዕቅዱ መሠረት መስጠት፤ የሠራተኞችን መብት በሀገሪቱ የሠራተኞች ሕግ መሠረት መጠበቅ፤ ከገቢ ግብር በስተቀር ሌሎች ክፍያዎችን በወቅቱ መክፈል (አንቀጽ 18)።

## 10. ትርፍ አከፋፈል (አንቀጽ 45)

- ከተጣራ ትርፍ 30% ለመጠባበቂያ ሂሳብ ይቀነሳል፤ ይህም መጠን የማኅበሩ ካፒታል 30% እስኪደርስ ይቀጥላል።
- ቀሪው 70% አከፋፈል በጠቅላላ ጉባኤ ይወሰናል፤ ጠቅላላ ጉባኤ ከዚህ ለትምህርት፣ ለሥልጠና፣ ለማኅበራት፣ ለኦዲት ወይም ለማኅበራዊ አገልግሎት ሊመደብ ይችላል።
- የትርፍ ድርሻ የተቀበሉ አባላት በዚያ ገንዘብ ተጨማሪ ዕጣ መግዛት ይችላሉ።
- የማኅበሩ ኅብረትና ገንዘብ ለአባላት ወይም ለሌላ ወገን አይከፋፈልም፤ በአንቀጽ 45 እና 59 የተገለጹ ሁኔታዎች ብቻ ልዩ ናቸው (አንቀጽ 44)።

## 11. የመንግሥት ድጋፍና ልዩ መብቶች (አንቀጽ 40-43)

- ከገቢ ግብር ነፃ መሆን፤ ሆኖም አባላት ከትርፍ ድርሻቸውና ከዕጣቸው በሚያገኙት ገቢ ላይ በሚመለከተው የገቢ ግብር ሕግ መሠረት ግብር ይከፍላሉ።
- ሥራቸውን ለማከናወን ወይም አገልግሎት ለመስጠት ከክልል በመደብ መራት ማግኘት።
- ከብሔራዊ የኅብረት ሥራ ማኅበር ሥልጠና ተቋም የሥልጠና፣ የማስተዋወቅና የአቅም ግንባታ አገልግሎት ማግኘት፤ ከፌዴራል ወይም ከክልል መንግሥት ሌሎች ድጋፎችን ማግኘት።

- መሠረታዊ ማኅበር ከንብረቱ ጋር በተያያዘ በፍርድ ቤት ለሚያቀርበው ክርክር የሚከፈል የዳኝነት ክፍያ ነፃ ነው (አንቀጽ 43/2)።
- ለማኅበሩ ክፍል ወይም ተቀጣሪ የሚገባ ዕዳ ከመንግሥት ዕዳ በስተቀር ከሌሎች ዕዳዎች ቅድሚያ ያገኛል (አንቀጽ 40)።
- የአባል ዕጣና ጥቅም ለማኅበሩ ከሚገባ ዕዳ ጋር ሊተካከል ይችላል፤ ከዚያ በስተቀር ለእዳ መያዣና ሽያጭ አይውልም (አንቀጽ 41-42)።

## 12. አዲት፣ ቁጥጥርና አለመግባባቶች

- አግባብ ያለው ባለሥልጣን የማኅበሩን ሂሳብ በዓመት ቢያንስ አንድ ጊዜ ያስመረምራል፤ የአዲት ሪፖርቱ በ30 ቀን ውስጥ ለጠቅላላ ጉባኤ ይቀርባል (አንቀጽ 50)።
- ባለሥልጣኑ የማኅበሩን አደረጃጀት፣ ሥራ፣ ሰነዶችና የገንዘብ ሁኔታ ሊመረምር ይችላል (አንቀጽ 52)።
- ንብረት ወይም ገንዘብ በማጉደል የተገኘ ሰው ካሳ እንዲከፍል ሊጠየቅ ይችላል (አንቀጽ 54)።
- አለመግባባቶች በመጀመሪያ በእርቅ (ሦስት ሽምግልና ዳኞች)፣ ካልተፈቱ በግልግል ዳኝነት ይታያሉ፤ በውሳኔው ቅር የተሰኘ ወገን ወደ መደበኛ ፍርድ ቤት ይግባኝ ማቅረብ ይችላል (አንቀጽ 61-67)።
- ማኅበሩ ዓላማውንና መርሆዎቹን ሲያፈነግጥ ባለሥልጣኑ ሥራውን ሊያግድ ይችላል (አንቀጽ 10/9)፤ በመፍረስ ጊዜ ዕዳ ከተከፈለ በኋላ ቀሪው ህብት በአባላት ይከፋፈላል (አንቀጽ 55-60)።

ማሳሰቢያ፦ ይህ ሰነድ ለመረጃ ብቻ የተዘጋጀ እጭር ማብራሪያ ነው፤ ሕጋዊ ምክር አይደለም። ለትክክለኛ ትርጓሜ የፌዴራል ነጋሪት ጋዜጣ ቁጥር 7 (ታህሳስ 14 ቀን 2009 ዓ.ም) ዋናውን አዋጅ ይመልከቱ። ዝርዝር ተግባራዊነት በሚኒስትሮች ምክር ቤት ደንብና በፌዴራል የኅብረት ሥራ ኢጀንሲ መመሪያ ሊወሰን ይችላል (አንቀጽ 76)።